

FRANZÖSISCHE STUDIEN.

HERAUSGEGEBEN

VON

G. KÖRTING UND E. KOSCHWITZ.

VI. BAND. 2. HEFT.

DER

BESTIAIRE DIVIN

DES

GUILLAUME LE CLERC

VON

MAX FRIEDRICH MANN.

HEILBRONN.

VERLAG VON GEBR. HENNINGER.

1888.

INHALTSÜBERSICHT.

	Seite
<u>I. Guillaume's Leben und Werke</u>	1
<u>A. Allgemeines über Leben und Werke</u>	1
<u>B. Der Bestiaire Divin</u>	1
1. Art der Dichtung und Titel	2
2. Handschriften	2
3. Abfassungszeit	12
4. Widmung	13
5. Ausgaben	13
6. Bisherige Urteile	14
<u>II. Entstehung des Physiologus und seine Entwicklung im Abendlande</u>	16
<u>A. Entstehung</u>	16
<u>B. Verbreitung im Morgenlande</u>	19
<u>C. Verbreitung im Abendlande</u>	19
1. Lateinische Redaktionen	19
2. Bestiarien im weiteren Sinne	23
3. Die Bearbeitungen in den einzelnen Nationalsprachen	26
4. Schlussbetrachtung und Zusammenstellung	29
<u>III. Guillaume's Quelle</u>	34
<u>A. Nachweis</u>	34
<u>B. Text der Quelle</u>	37
<u>C. Nähere Ausführung</u>	73
<u>IV. Textproben aus dem Bestiaire Divin</u>	85
1. Lapidés igniferi	85
2. Caladrius	86
3. Ibis	86
4. Einhorn	88
(Vgl. auch: Igel, S. 10 f.)	
<u>V. Verhältnis des Bestiaire Divin zu dem Bestiaire Philipp's von</u>	
<u>Thaün</u>	89
<u>A. Mit Rücksicht auf den Inhalt</u>	89
<u>B. Mit Rücksicht auf Form und Ausdruck</u>	92
<u>VI. Ergebnis</u>	99
<u>VII. Anhang</u>	100
<u>A. Noch etwas vom Caladrius</u>	100
<u>B. Der Bestiaire des Gervais</u>	102
<u>C. Der Bestiaire des Pierre</u>	104

sum peccatores habeat. Spiritualibus tamen et perfectis in fide vere mortuus et ad nichilum redactus est. Qui autem volunt exercere opera eius, ipsi desiderant saginari e carnibus eius, id est diaboli, que sunt „adulteria, fornicationes, idolatrie, veneficia, homicidia, furta, falsa testimonia“ et cetera his similia, dicente Apostolo (Röm. 8, 13): „Scientes hoc quia, si secundum carnem vixeritis, moriemini; si autem spiritu opera carnis mortificaveritis, vivetis.“ Qui autem carnaliter vivunt diabolicis operibus occupati ab eo tenentur obnoxii, et participes eius effecti, simul cum illo peribunt, dicente David (Ps. 63, 11): „Intrabunt in inferiora terre, tradentur in manus gladii, partes vulpium erunt.“ Denique et Herodes assimilatus est vulpi dolose, dicente Domino (Luc. 13, 32): „Ite, dicite vulpi illi.“ Et alibi scriba audiens a Salvatore (Luc. 9, 58): „Et vulpes foveas habent.“ Et in Canticis Canticorum (2, 15): „Capite nobis vulpes pusillas, exterminantes vineas.“ Bene itaque Physiologus asserit de vulpe.

Ethim[ologia].

Vulpis dicta, quasi volupis. (*fol. 137^b, 2. R.*) Est enim volubilis pedibus et numquam recto itinere, set tortuosus anfractibus currit. Est vero fraudulentum animal insidiisque decipiens. Nam dum non [h]abuerit escam, fingit se mortuam sicque descendentes quasi ad cadaver aves rapit et devorat.

Is. Et. XII, II, 29 (Ar. IV, 58).

XVI. De Monoceros, quomodo capitur.

Est animal, quod grece dicitur monoceros, latine vero unicornis. Physiologus dicit unicornem hanc habere naturam: Pusillum animal est simile hedo, acerrimum nimis, unum cornu habens in medio capite. Et nullus omnino venator eum capere potest. Sed hoc argumento eum capiunt: Puellam virginem ducunt in illum locum ubi moratur et dimittunt eam in silvam solam. At ille visa virgine complectitur eam et dormiens in gremio eius comprehenditur ab exploratoribus eius et ex[h]ibetur in palatio regis.

Sic et Dominus Noster Iesus Christus, spiritualis Unicornis, descendens in uterum virginis per carnem ex ea sum[p]tam, captus a Iudeis, morte crucis dampnatur, qui invisibilis cum patre hactenus habebatur. De quo David dicit (Ps. 29, 6): „et dilectus sicut unicornis filius meus“ Rursum in alio psalmo ipse de se dicit (Ps. 92, 11): „Et exaltabitur sicut unicornis cornu meum.“ Et Zacarias dicit (Luc. 1, 69): „Suscitavit eum cornu salutis in domo David pueri sui.“ Et in Deuteronomio Iacob benedicens tribum Ioseph (Deut. 33, 17): „primitivos stari (sic!) species eius, cornua tanquam cornua unicornis.“ — Quod autem unum cornu habet in capite significat hoc quod dicit Salvator (Joh. 10, 30): „Ego et pater unum sumus.“ „Capud Christi Deus“ secundum Apostolum (1. Kor. 11, 3). — Acerrimum vero

quod dicit eum, id est quod neque principatus, neque potestates, neque throni, neque dominationes intelligere potuerunt, (fol. 138^a 1) nec infernus tenere valuit. — Quod autem dicitur pusillum animal, propter incarnationis eius humilitatem, dicente ipso (Matth. 11, 29): „Discite a me, quia mitis sum et humilis corde“. — In tantum autem acerrimus, ut nec ille subtilissimus diabolus intelligere aut investigare potuerit, set sola voluntate patris descendit in uterum virginis Marie pro nostra salute; „et verbum caro factum est, et habitavit in nobis“ (Joh. 1, 14). — Quod autem est hedo similis unicornis, et Salvator Noster secundum Apostolum (Röm. 8, 3) „factus in similitudine carnis peccati, et de peccato dampnavit peccatum in carne.“ Bene ergo de unicornem dictum est.

Ethim[ologia].

Rinoceros a Grecis vocatur, latine interpretatur in nare cornu¹⁾. Idem est et monoceros, id est unicornis, eo quod unum cornu in media fronte habeat, pedum quatuor, ita acutum, ut quicquid inde petierit, vel ventilaverit, perforet. Nam et cum elephantis sepe certamen habet et in ventre vulneratum prosternit.

Is. Et. XII, II, 12 (Ar. IV, 53).

Tante autem fortitudinis esse dicitur, ut nulla virtute venantium capiatur. Sed sicut asserunt qui naturas animalium scripserunt, virgo puella proponitur, que venienti sinum aperit, in quo ille omni ferocitate deposita caput ponit sicque soporatus velut inermis capitur. Is. Et. XII, II, 13 (Ar. IV, 53).

XVII. De Castore.

Est animal, quod dicitur castor, mansuetus nimis, cuius testiculi in medicina proficiunt ad diversas invaletudines. Physiologus exposuit naturam eius dicens, quia cum investigaverit eum venator, sequitur post eum. Castor vero, cum respexerit post se et viderit venatorem venientem post se, statim morsu abscidit testiculos suos et proicit eos ante faciem venatoris et sic fugit. Venator veniens colligit eos et ultra iam non sequitur eum, set revertitur. Si autem rursus evenerit, ut alter venator perquirens inveniatur et sequitur (2. R.) eum, ille videns evadere non posse, erigit se et demonstrat virilia sua venatori. Venator vero, cum viderit eum non habere testiculos, discedit ab eo.

Sic et omnis, qui secundum mandatum Dei conversatur et caste vult vivere, abscidit a se omnia vicia, et omnes impudicos actus proiciat post se in faciem diaboli. Tunc ille videns eum nichil suorum habentem confusus discedit ab eo. Ille vero vivit in Deo et non capitur a diabolo qui dicit (Ps. 18, 38): „persequens comprehendam eam“. Nichil igitur diaboli homo Dei habere debet, ut fisus

¹⁾ Var. : unum cornum.